

MARJU KÕIVUPUU, AIN RAAL, NELE HELSTEIN-MAU

**ARMAS APTEEK, AITA
EHK
SEE LUSTLIK LADINA KÖÖK**

HUMORISTLIK SISSEVAADE APTEEKRITE ARGIPÄEVA

Illustreerinud Raivo Tihanov

SISUKORD

Lugejale. Naer on terviseks	5
Mulle palun hundihigi ja jumalajuuri!	12
Kõhige, palju soovite ... Apteeker muigab	77
Armas ämm sööb jäätist ... Apteek ja apteeker	95
Mina tahan ka elada ... Arst ja apteeker	101
Haridus on tähtis	105
Retsept kulus pulbriks ehk Hüva nõu on kallis	111
Kuidas tablett teab, kust mul valutab? Rohtude võtmine	134
Äkki oskate midagi soovitada veresoonte ringlemise vastu ehk See juhtus päriselt	150
Imeravimid	265
Selle rohu nimi on arseen	269
Aspiriin	277
Kõhulahtistid ja kõharohud	282
Aga kuidas nendega last ristida saab? Suposiidid ehk ravimküünlad	289
Kandke terviseks! Kondoomid	294
Spiodiin ehk Parim ravim soovimatu raseduse vastu	314

Ereksioon ja impotentsus	319
Selles jogurtis seisab isegi lusikas. Viagra	324
Hügieenitarbed	334
Mütsidega me ei kauple. Kiilaspäisus	336
Üldiselt kaeban naabrite peale, aga teie juurde tulin reuma pärast ehk Meditsiinialju siit-sealt	341
Kasutatud allikad	348

Apteegirohtude nimistuid võis kalendritest leida alates 19. sajandi teisest poolest. Kuigi juba 1857. aastal soovitati „Ma-rahwa kalendris” talupoegadel minna apteeki endale ravimeid küsima, oli tegelikkus märksa keerulisem. Selleks ajaks oli asutatud küll päris palju maa-apteeke ja suuremates linnades olid apteegid olemas juba aastaks 1785, ei tähendanud see eestlaste jaoks veel ulatuslikku ravimabi ladina köögi lettidelt. Suuremale osale meie esivanemaist jäid apteegirohud tükiks ajaks kättesaamatuks, sest esiteks olid need kallid ja teiseks ei müünudki apteegid algul retseptivabu ravimeid, retsept tuli aga nõutada arstilt, kes selle eest samuti kena kopika kasseeris. Olukord apteegirohtude kättesaadavusega leevenes märgatavalt 20. sajandiks.

1913. aastal esitas proviisor Rudolf Wallner oma ametivendadele ja -õdedele esimese üleskutse koguda ja saata talle rahvapäraseid rohunimetusi. Nende kogumine pidi tema sõnul aitama paremini apteegikülastajate soovidest aru saada ja vältima valede ravimite väljastamist. Wallner puutus rahvapäraste raviminimetustega kokku juba aastatel 1905–1908, kui ta töötas erinevates Tallinna apteekides. Enam-vähem samast ajast pärineb ka üks teemakohane üleskirjutus Eesti Rahvaluule Arhiivist:

1906. aasta kevadel maikuu ühel pühapäeval peale kirikuteenistust istusin Keila apteegi ruumis ja kuulasin pealt, kuidas inimesed arstirohtusid küsisid. Ja apteeker oli nii, mõistis kõik nende küsimuste peale ostjaid rahuldada. Tuli keegi ja küsis venitamise õli, tuli keegi ja küsis ebmatamise pulbrit, tuli keegi ja küsis soolika-rohtu. Seal tuli keegi ja küsis „tousandest”, siis tuli keegi ja küsis kümne kopiku eest külakuratid, seal tuli ja küsis keegi juudasitta. Siis tahtis keegi kalaõli ja veel keegi naene küsis nikumindsiin-õli, mille peale apteeker naeratas, kuid andis glütseriini. Seal küsis keegi meresüsi ja keegi tahtis rabanduse kive. Seal küsis keegi äkilduse

rohtu, siis siilisiirupit, kadakarasva, varesilmi ja kurekatlaid. Ja apteeker Sarmo oli mees, kes kõik mõistis. Olgu veel rohtude tähendused: konnakooku, mereheina, kuuseokka eli, männiokka eli, karuküüsi ja juukseeli. RKM II 34, 617/8 (43) < Tallinn (1949)

Kogumistöö tulemusena ilmus 1929. aastal Wallneri koostatud raamat „Eesti rahvarohtude sõnastik”. Teeme sellest väikese väljavõtte, millest nähtub, et inimesed tunnevad ravimeid selle järgi, milleks neid kasutatakse, mille vastu need aitavad ning samuti on seos rahvapäraste haigusseletuste ja ravimite nimetuste vahel. Mõnedel puhkudel on tekkinud erinevused Lõuna- ja Põhja-Eesti keelemurrete tõttu. Lõunaestlased tallinna keelt ei mõistnud ja vastupidi.

Ammoniaaku vaim – nuuskpiiritus (ammoniaagi 5% vesilahus, vt *spiritus* – otsetõlge: vaim)

Auru vesi – destilleeritud vesi

Barbari tilgad – rabarberitinktuur (Rabarber (*Rheum*) on ka praegu populaarne toidu- ja eriti maitsetaim; barbar – ka harimatu, toores inimene.)

Beltsebuli õli, beltsebuuli õli – bensoetinktuur (Valmistatakse bensoestüüraksi (*Styrax benzoin*) vaigust, selle spetsiaalse õliga aeti ristiusus kurja vaimu Beltsebuli välja.)

Biibeli lehed – sennalehed (senna (*Cassia*) kõhulahtisuse vastu)

Bismargi pulber – vismutsubnitraat

Bunslipalsi õli – kunsenpalsam, nn legandaarne Punsli eli

Daani kuninga tilgad, Taani kuninga tilgad – lagritsaeliksiir (lagritsa-magusjuure (*Glycyrrhiza glabra*) juurtest)

Egiptuse lehed – eukalüptilehed

Ehmatusõli – palderjanitinktuur (*Palderjani (Valeriana officinalis)*)
on tarvitatud ehmatusõli ja närvidega seotud probleemide korral. Ka:
hirmutilgad, rahutilgad, vihaõli, ematilkmed, palutropp.)

Elaja isujuur – südame-emajuur (*Gentiana cruciata* juur suurendab söögiisu.)

Elektri tee – leedriõite tee (punaselt või mustalt leedrilt (*Sambucus*))

Elutilgad – aaloetinktuur (Toas kasvab potitaimena enamasti puis-aaloe
(*Aloe arborescens*.)

Emaste rohi – naistepuna (tarvitatud naistehaiguste puhul). (Vt ka viinalill – liht-naistepuna ja kandiline naistepuna (*Hypericum perforatum* ja *H. maculatum*). Seda pandi viina sisse tõmbama ja tarvitati ravimina.)

Emavili – tungaltera (Varem on seda teraviljal parasiteerivat seent (*Claviceps purpurea*) kasutatud naistehaiguste raviks ja abortide esilekutsumiseks. Praegu enam meditsiinis ohtlikkuse tõttu ei kasutata. Ka sünnitaja pulber – tungalterapulber.)

Ernesti testament – elueliksiir (tuntud erinevate koostistena)

Finski tshai – apteegitilliseemned (Ka ristiköömen (*Foeniculum vulgare*).
Vene keelest: soome tee.)

Hakanduse salv, valge – tsinksalv

Haljas nõiavesi – apteegitillivesi

Hanekalkuni krambilrohhi – hanijalg (*Potentilla anserina*). (Populaarne ravimtaim rahvameditsiinis.)

Hiina suhkur – sahhariin (sünteesiline suhkruasendaja diabeetikutele)

ÄKKI OSKATE MIDAGI SOOVITADA VERESÖONTE RINGLEMISE VASTU EHK SEE JUHTUS PÄRISILT

Nagu pealkirigi ütleb, pärinevad need lood elust enesest ja räägivad apteekides tõesti sündinud juhtumitest. Apteeker muigab patsiendi üle, vahel muheleb apteegikülastaja apteekri üle. Kirja on need lustakad lood pannud proviisorid ja farmatseudid üle kogu Eesti. Oleme mõnda lugu omalt poolt väheke täpsustanud, et mittemeedikutest lugejad meditsiinialaste naljade nünaasidest paremini aru saaksid.

1. KIRJUTAVAD ...

„Lisatud retsept, mis tuleb sisse võtta.”

„Patsient lõpetatakse kortisooniannusega mõne päeva pärast.”

„Otrivini ninatilgad pea alaspidi X3.”

„Sai 5 mg Stesolidi ja vaibus.”

„Määratakse Dalacini ravikuur, sest läks Ospamoxist segi.”

„Sööge see retsept lõpuni, seejärel minge polikliinikusse.”

„Astmarohuks on Symbicort, muidu Mirena spiraal.”

„Räägib, et sai Xanaxi retsepti erahaiglast (üleüldiseks masenduseks).”

„Sisse võtnud 20 Antabuse (alkoholismiravim) tabletti koos viinaga. Õele

räägib, et tegi seda sellepärast, et soovib saada sportlaseks.”

„Soovitame osta veel rauda ja seda süüa.”

„Retsept vajaduse korral ära süüa.”

„Saanud mingisugust rohtu, mida ei ole tegelikult proovinudki. Sageli tarbib selle asemel lahjat õlut.”

„Kuseteedepõletikule Amoxicillini 500 mg 1X3/20. Lisaks neuroloogi vanad rohud.”

2. RÄÄGIVAD ...

+

Ravimiameti inspektor saabus ootamatult maa-apteeki kontrollima ja avastas ravimitele mõeldud külmikust pooliku seapea.

„See-see ... on sanitari oma!” kaitses ennast apteeker, ise ehmatusest kätega vehkides.

+

Apteeki sisenes range ilmega vanahärra ja jäi etteheitva ilmega farmatseudi rinnasilti põrnitsema.

„Kuulge,” alustas ta, „te ei olegi eestlanna?”

„Olen ikka,” vastas apteeker sulaselges eesti keeles ja täiesti aktsendivabalt.

„Aga teie perekonnanimi on ju Butkiené?”

„On küll.”

„See ei ole ju eesti nimi!”

„Ei ole jah, see on leedu perekonnanimi.”

„Miks teil leedu nimi on?”

„Aga mu abikaasa on ju leedukas!”

„Nii-nii,” kaalus mees mõtlikult. „Abikaasal Eesti kodakondsus on?”

„On küll.”

„Elate, tähendab, mõlemad Eestis?”

„Jah, elame küll.”

„Seega on teil siis ikka endal kah Eesti kodakondsus?”

„Loomulikult!”

„Väga hea!” konstateeris seepeale mees ning lisas enne apteegist lahkumist armulikult:

„Võite töötada!”

1983. aastal apteegipraktikal viibivale farmaatsiatudengile rääkisid juhendajad õpetuseks loo mehest, kes käinud apteegis suposiitide retseptiga. Kui mees valmis tehtud päarakuküünaldele järele tuli, tundis apteeker igaks juhuks huvi, kas mees ikka teab, kuidas neid tarvitada. Mehemürakas vastanud kärsitult jaatavalt ning tundus pahanegi olevat, et sedavõrd delikaatselt manustusviisist üldse juttugi püüti teha, liiati kui seda tegi nooruke naisterahvas. Loomulikult oli tarvis viisi ka ravimi pakendile kirjutatud. Mõne päeva pärast oli murelik mees apteegis tagasi ja pihtis oma raskusi rohu võtmisel: püüdnud külma veega võtta – ei mahtunud kurgust alla; katsetanud tulise veega – muist jäänud hammaste külge kinni.

+

Eestlased on ikka üks suur spordi- ja suusarahvas. Ega muidu poleks üks 80-aastane proua Veerpalu tinktuuri viirpuutinktuuri asemel küsinud. Sellele lisaks soovinud ta ka paratsitramooni.

+

Loksa apteekrilt on soovitud osta „suusamääret”. Keegi vanem proua soovis salvi, mida nägi naabrinaisel. See salv olevat valu vastu ja seda võivat kasutada ka suuskade määrimiseks. Apteeker saatis proua naabri juurde salvi nime uurima. Soovitu osutus spordikreemiks Capsicam, mis on soojendav salv liigesevalude korral.

+

Näide sellest, kuidas reklaamide rohkus võib inimesed segadusse ajada. Üks 60-aastane mees küsis apteegis Elioni kõhasiirupit. Nendel nädalatel reklaamiti teles ohtralt Hedelixi kõhasiirupit ja Elioni mobiiltelefoni teenust.

+

Külastaja tuleb apteeki ja küsib kummeliteed. Apteeker ütleb, et kummeliteed ei ole, on kummeliõied. Kummelitee tuleb kodus ise valmistada. Seepeale küsib apteegikülastaja piparmünditeed. Apteeker ütleb, et piparmünditeed ei ole, on piparmündilehed. Tee tuleb kodus ise valmistada. Solvunud külastaja küsib järgmisena rinnateed ...

+

Lapsel oli kõrv haige ning ema arvas, et ravimküünla peaks lapsele kõrva toppima.